

SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 11/2013 rd

Statsrådets redogörelse om livsmedelssäkerheten 2013—2017

Till jord- och skogsbruksutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 23 maj 2013 statsrådets redogörelse om livsmedelssäkerheten 2013—2017 (SRR 5/2013 rd) till jord- och skogsbruksutskottet för beredning och bestämde samtidigt att social- och hälsovårdsutskottet ska lämna utlåtande till jord- och skogsbruksutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- överinspektör för livsmedel Anna Lemström, jord- och skogsbruksministeriet
- konsultativ tjänsteman Sirpa Sarlio-Lähteenkorva, social- och hälsovårdsministeriet
- forskare Heli Kuusipalo, Institutet för hälsa och välfärd
- direktör Susanna Pesonen, Livsmedelssäkerhetsverket Evira
- veterinär Tita-Maria Muhonen, Säkerhets- och utvecklingscentret för läkemedelsområdet Fimea.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Redogörelsen om livsmedelssäkerheten ger en mer heltäckande överblick än sina föregångare över nuläget och utmaningarna på livsmedelssäkerhetsfronten. Utöver de traditionella sjukdomsagenserna och kemiska riskerna riktas söklyset nu även på hälsorisker förknippade med nutrition och ny teknik.

När det gäller mikrobiologiska och kemiska hälsorisker har vi en hög livsmedelssäkerhet i Finland men vi måste ständigt vara på vår vakt mot hälsorisker. Social- och hälsovårdsutskottet uppskattar stort att redogörelsen nu sätter större fokus på folkhälsoaspekten. Andelen finländare med övervikt har ökat under de senaste årtiondena och kolesterol- och blodtrycksvärdena har vi-

sat en uppåtgående trend de senaste åren. Därför måste sektorsövergripande insatser sättas in och nutritionskunskapen stärkas.

Kost och näring

Världshälsoorganisationen rapporterar att sjukdomar relaterade till ohälsosamma matvanor, otillräcklig fysisk aktivitet, rökning och levnadsvanor över lag utgör den största hälsorisken i i-länderna. Enligt redogörelse räknar man med att ohälsosamma levnadsvanor genererar vårdkostnader på ca två miljarder euro per år. Därtill uppstår utanför hälso- och sjukvården stora kostnader exempelvis för ökad sjukfrånvaro och arbetsoförmåga.

De senaste årtiondenas positiva dietutveckling har vänt när det gäller intag av mättade fetter och salt. Den första indikationen på att en förändring skett är att allvarliga riskfaktorer för hjärt- och kärlsjukdomar, såsom högt kolesterolvärde i blodet och blodtryck, ökat. Särskilt oroväckande med övervikten bland finländarna är att andelen överviktiga och feta barn och unga fördubblats under de senaste 30 åren. Av eleverna i årskurs åtta har var tredje pojke och var fjärde flicka övervikt. Utskottet noterar med oro bl.a. den ökade konsumtionen av starkt sockerhaltiga energidrycker. Den offentliga debatten kretsar huvudsakligen kring livsmedelstillsatser trots att matvanorna har en avsevärt större betydelse för människors hälsa.

Det är viktiga mål som redogörelsen ställer upp; bland annat ska hälsofrämjande kost och näring beaktas i allt matpolitiskt beslutsfattande och hälsoskador relaterade till övervikt och kost i allmänhet minskas, särskilt bland socioekonomiskt utsatta. Ett angeläget mål är också att ägna kvaliteten på måltidstjänster till olika grupper större uppmärksamhet, menar utskottet. Barn och unga måste fortsatt kunna få bra mat i daghem och skolor. Man bör också vara uppmärksam på de äldres mathållning och stödjande matvanor som bidrar till bättre hälsa och funktionsförmåga. Hälsoskillnaderna mellan olika arbetstagargruppen minskar om fler får tillgång till personalmåltider.

Med skatter och andra ekonomiska styrinstrument kan man få människor att äta hälsosam mat. Redogörelsen kommer också med motargument mot den s.k. sockerskatten och andra hälsorelaterade skatter, t.ex. att människor övergår till att konsumera andra, ohälsosamma produkter (avsnitt 5.3.2). Det är viktigt, menar utskottet, att man bevakar effekterna av den nuvarande skatten på sötsaker och gör en bedömning av eventuella utvecklingsbehov. Det gäller att försöka hitta kriterier och ekonomiska styrmedel för att styra in konsumtionen på hälsosam kost.

Utskottet menar att även industrins och handelns potential till hälsofrämjande insatser måste kunna utnyttjas mer. Förutom ekonomiska styrmedel bör man diskutera om marknadsfö-

ring och produktutveckling eventuellt kunde resultera i ett hälsosamt näringsintag. Myndigheterna bör få tillgång till den information som handeln samlar in om kundernas konsumtionsvanor bl.a. för att kunna granska styrmedlens effekter.

Obligatoriska näringsdeklarationer kommer från 2015 att krävas på allt fler livsmedelsförpackningar. För märkningarna anlitas databasen Fineli, som Institutet för hälsa och välfärd upprätthåller. Det är viktigt att databasen är aktuell också för att man ska kunna bedöma finländarnas intag av näringsämnen. Adekvata resurser måste absolut avsättas för databasen för att de uppgifter som lämnas ut ska vara objektiva och transparenta.

Mikrobiologisk och kemisk livsmedelssäkerhet

Många indikatorer pekar på att läget är gott i Finland när det gäller smitta via livsmedel och dricksvatten. Hos oss förekommer t.ex. salmonella knappt alls i fjäderfä-, nötkreaturs- eller svinköttproduktionen. Årligen anmäls 2 000–3 000 fall av salmonellasmitta till registret för smittsamma sjukdomar. Av dem är ca 15 procent av inhemskt ursprung. Sammantaget får registret ta emot ca 10 000 anmälningar om misstänkta fall av livsmedelsburen smitta. Det verkliga antalet förmodas vara det tiofaldiga. Dessutom får myndigheterna årligen kännedom om mer än hundra matförgiftningsepidemier. Redogörelsen har satt som moderat mål att behålla sjukdomsincidensen på nuvarande nivå, inte minska den.

Den ökande användningen av antimikrobiella läkemedel med allt bredare spektrum leder till en frekventare antimikrobiell resistens bland sjukdomsalstrande bakterier hos både människor och djur och gör det svårt att framöver behandla bakteriesjukdomar, påpekas det i redogörelsen. Enligt programmet för statsminister Jyrki Katainens regering ska myndigheternas kapacitet att bekämpa epidemier som sprids via livsmedel och vatten samt resistens mot antimikrobiella läkemedel förbättras. Utskottet konstaterar att det behövs aktuell information om exempelvis konsumtionen av antimikrobiella läkemedel för att

kunna förebygga smittsamma sjukdomar. Myn-
digheterna måste få tillräckliga resurser för att
avvärja hälsofaror, inskräper utskottet.

Ställningstagande

Social- och hälsovårdsutskottet föreslår

*att jord- och skogsbruksutskottet beak-
tar det som sägs ovan.*

Helsingfors den 6 september 2013

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Juha Rehula /cent
vordf. Anneli Kiljunen /sd
medl. Outi Alanko-Kahiluoto /gröna
Laila Koskela /saf
Merja Kuusisto /sd
Sanna Lauslahti /saml
Merja Mäkisalo-Ropponen /sd
Hanna Mäntylä /saf

Hanna Tainio /sd
Lenita Toivakka /saml
Anu Urpalainen /saml
Anu Vehviläinen /cent
Ulla-Maj Wideroos /sv
Erkki Virtanen /vänst
ers. Ari Jalonen /saf.

Sekreterare var

utskottsråd Harri Sintonen.